

Stenogrammid

XIV Riigikogu, II Istungjärg, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 22.10.2019, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (54 SE) kolmas lugemine
2. 10:04 Eesti Vabariigi valitsuse ja Jaapani valitsuse vahelise töötamisõigusega turismi kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (46 SE) teine lugemine
3. 10:08 Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks“ eelnõu (60 OE) esimene lugemine
4. 11:10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (74 SE) esimene lugemine
5. 11:24 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) esimene lugemine
6. 11:28 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) esimene lugemine
7. 11:39 Kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (59 SE) esimene lugemine
8. 11:53 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (36 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu 6. töönädala teisipäevast istungit. Alustuseks on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

Tähelepanu, päevakorra täpsustamine! Täna kaheksanda päevakorrapunkti juures, milleks on Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 36 esimene lugemine, teeb algatajapoolse ettekande Riigikogu liige Kaja Kallas.

---

1. 10:01 Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (54 SE) kolmas lugemine

10:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Nii, läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt, Vabariigi Valitsuse algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 54 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole, saame minna lõpphääletuse juurde. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ... Vabandust! Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 54. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 78 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

2. 10:04 Eesti Vabariigi valitsuse ja Jaapani valitsuse vahelise töötamisõigusega turismi kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (46 SE) teine lugemine

10:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Jaapani valitsuse vahelise töötamisõigusega turismi kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 46 teine lugemine. Ma palun ettekandeks väliskomisjoni liikme Mihhail Lotmani.

10:04 Mihhail Lotman

Aitäh! Austatud Riigikogu! Eelnõu 46 esimene lugemine lõpetati k.a 25. septembril. Muudatusettepanekute tähtajaks oli 9. oktoober kell 17.15. Ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud. 10. oktoobri istungil jätkas väliskomisjon eelnõu teise lugemise ettevalmistamist ning vaatas üle esitatud keeleliste ja normitehniliste paranduste ettepanekud. Kuna kokkulepe sõlmitakse nootide vahetamise teel pärast ratifitseerimise seaduse vastuvõtmist, on õigusselguse huvides eelnõu tekstist välja jäetud sõnad "juurde lisatud" ning lisatud on normitehniline märkus kokkuleppe tekstide Riigi Teatajas avaldamise kohta. Väliskomisjon otsustas konsensuse alusel teha Riigikogu juhatusel ettepaneku võtta eelnõu 46 teiseks lugemiseks 22. oktoobriks täiskogu päevakorda, lõpetada teine lugemine ja viia läbi lõpphääletus.

10:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas Riigikogu liikmetel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Kuna eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole, siis me saame minna lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Jaapani valitsuse vahelise töötamisõigusega turismi kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 46. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 79 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

3. 10:08 Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks“ eelnõu (60 OE) esimene lugemine

10:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ja Isamaa fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks" eelnõu 60 esimene lugemine. Head kolleegid, ma lühidalt tutvustan selle päevakorrapunkti menetlemist. Kõigepealt on eelnõu esitaja ettekanne kuni 20 minutit, seejärel juhtivkomisjoni esindaja ettekanne kuni 20 minutit. Iga Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Läbirääkimistel võivad osaleda fraktsioonide ja komisjonide esindajad. Toimub ka lõpphääletus, eelnõu vastuvõtmiseks on vaja koosseisu häälteenamust. Nii, läheme selle punkti menetlemise juurde. Ma palun ettekandjaks Riigikogu liikme Priit Sibula.

10:09 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Miks me siin oleme? Mis on meie töö sisu ja eesmärk, valitsuse eesmärk, Eesti teaduse, ettevõtjate eliidi eesmärk? Meie eesmärk on Eesti rahvuse, kultuuri ja keele säilimine. Selle sätestab Eesti Vabariigi põhiseadus. See on idee, mis peaks meid kõiki innustama hommikul tõusma ja aktiivselt toimetama asuma. See on Eesti suur idee. See idee peaks rippuma kõikides kabinetides presidendi paraadfoto kõrval. Kui me poliitikutena ametivande andsime, siis sai just sellest ideest see, mis hakkas täitma meie töö eesmärki. Kõik teised eesmärgid, maailmavaatelised, ideoloogilised, tulevad pärast selle idee realiseerimist.

Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise ideed kannab ka see Eesti Keskerakonna, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ja Isamaa Erakonna fraktsiooni esitatud otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks" eelnõu. Selle otsusega tehakse valitsusele ettepanek koostada eesti keele arengukava aastateks 2021–2035. Täna on keeleveldkonna arengudokumentiks eesti keele arengukava 2011–2017, mille kehtivust on pikendatud seoses uue dokumendi vastuvõtmise viibimisega. Keeleveldkonna tuleviku kavandamisse jäänud tühimik tuleb täita ning suunised selleks annab tänane Riigikogu otsus. Eelnõu väljendab nii ideelist kui ka praktilist laadi põhimõtteid. Peatun mõnel neist lähemalt. Eelnõu juhtmõte on eesti keele läbiv kasutamine igas eluvaldkonnas, et tagada, säilitada ja tugevdada eesti keele elujõudu, mainet ja toimimist avalikus suhtluses, hariduses, elukestvas õppes, huvitegevuses, meedias, poliitikas, ettevõtluses, majanduses, kultuuri- ja loometegevuses, avalikus ruumis ning igapäevaelus. Selles väljendub meie riigi ja rahvuse püsimise alus. Hoides ja kaitstes eesti keelt, hoiame ja kaitseme Eestit. Ent lisan eelnevale ka mõtte, mille sedastab 2018. aastal vastu võtmata jäänud keeleveldkonna arengudokument ja mis minu isiklikul hinnangul võiks olla ka uue arengukava ideaal. Eesti keele staatus toetab Eesti elanike identiteeti – nii nende eestimaalaste identiteeti, kes on siinses keelekeskkonnas sündinud ja kasvanud, kui ka nende oma, kes on otsustanud oma elu alaliselt või pikemaajaliselt meie riigiga siduda.

Eestis on toimunud rändepööre. Viimased neli aastat on meie sisseränne ületanud väljarände. Sisserännanute poolde on tagasipöördunud, aga kolmandiku moodustavad Ukraina ja Venemaa kodanikud. Saabujad peavad leidma siin endale suhtluskeskkonna ja keele, sageli ei ole selleks aga eesti keel. Sõltuvalt juhusest või saabuja isiklikust valikust võib ta sattuda ka inglise- või venekeelsesesse suhtluskeskkonda. Riigi ülesanne on tagada, et sisserändajad saaksid eestikeelsesesse keskkonda ja õpiksid suhtlema eesti keeles. Suur samm selle eesmärgini jõudmisel on meie erakonna poliitikute, ennekõike Viktoria eestveetav eesti keele majade rajamise protsess. Eesti keele maja on eestikeelse ja eestimeelse keskkonna keskus. Koht, kus eri rahvusest ja eri emakeelega inimestel on võimalik õppida ja harjutada eesti keelt, tutvuda Eesti kultuuriga ning saada praktilist nõu Eestis elamise, õppimise ja töötamise kohta. Täna tegutseb eesti keele maja juba Tallinnas ja Narvas, Kohtla-Järvel on filiaal. Räägime ka probleemidest, millele lahendusteede leidmine on tänaste poliitikute ülesandeks. Eesti ühiskonnas on tuntav iseeneslik segregatsioon keeleoskuse alusel. Eelkõige avaldub see koolisüsteemis. Probleemi lahendamisele keskendub ka eelnõu, mis seab eesmärgiks töötada välja eestikeelse hariduse arendamise plaan, alustades alusharidusest. Meie venekeelne elanikkond elab eestlastest eraldi ja elab kehvemalt. Kui sa ei oska piisaval määral riigikeelt, et teenindada kliente või suhelda kolleegidega, kahanevad su võimalused leida tasuvat tööd. Puudulik keeleoskus ja inimese konkurentsivõime ehk võime tagada parem elustandard on omavahel seotud. Paratamatult leidub selle seose eitajaid või sellest mööda vaatajaid. Andestamatu on aga olukord, kus eitajateks, eestikeelsele haridusele ülemineku pidurdajateks võiksid saada poliitikud. Eestikeelsele haridusele ülemineku pidurdamine on alates iseseisvuse taastamisest vähendanud terve inim põlvkonna muukeelsete noorte võimalusi saada osa ühiskondlikest hüvedest.

Teise läbiva ideena toon eelnõus esile eesti keele arengu. Kui me keelega süsteemselt ei tööta, on oht, et eesti keel jääb n-ö kõõgikeeleks. Tartu Ülikool sulges hiljuti filosoofia eriala eestikeelse magistriõppe, kuna ei leidunud piisavalt soovijaid. Mis saab aga edasi? Kuidas saavad uued eestikeelse magistriõppe huvilised kandideerida õppekavale, mida enam ei ole? Keele arengu indikaatoriks on selle kasutamine kõrghariduses, teaduses ja kultuuris. Otsuse eelnõu punkt 3 väljendab põhimõtet toetada eestikeelse oskussõnavara loomist ja kasutamist kõikides eluvaldkondades, sh teaduses, ning eestikeelse kõrghariduse õppekavade säilimist ja arendamist, et eesti keel oleks edaspidigi kasutatav kõrgharidus- ja teaduskeelena. Selle valitsusele antava ülesandega käib kaasas kohustus arendada ja säilitada eestikeelseid õppekavasid. Ohuks on ingliskeelse õppe osakaalu järsk suurenemine kõrghariduses nii üliõpilaste arvu kui ka õppekavade arvu lõikes. Emakeelne kõrgharidus on hindamatu vara, mida ohustab inglise keele pealetung. Probleem ei ole mitte üksnes Eestile eriomane, sama tendents ohustab peaaegu kõiki Euroopa väikerahvaid. Keel on vahend informatsiooni edasiandmiseks ja talletamiseks. Keel areneb siis, kui arenevad eluvaldkonnad, milles keelt rakendatakse. Haridus ja teadus nagu ka kultuur on keele arengu jaoks hindamatu allikas. Kui need eluvaldkonnad lähevad üle võõrkeelele, tambitakse see allikas kinni, keel ei arene edasi ja lihtsalt mandub ajapikku. Tendents on kurvastav. Kui kõrghariduses ja teaduses kaob eesti keel, ei ole meil enam põhjust rääkida eesti kõrgharidusest ega eesti teadusest.

Kolmanda teemana, mida pean eesti keele arengukava kontekstis ülioluliseks, toon esile Ida-Virumaa

keelekeskkonna järeleaitamise. Eesti keele oskus on meie ühiskonna jätkusuutlikkuse küsimus. Arvestades meie geopoliitilist paiknemist, tuleb pöörata erilist tähelepanu eesti keele olukorrale Ida-Virumaal ja tagada tõhusad meetmed, et eesti keele kasutamine selles piirkonnas suureneks, nagu sätestab eelnõu punkt nr 6. Keelelist segregatsiooni meie ühiskonnas ei saa õlgu kehitades pealt vaadata. Isiklik toimetulek on iga elusolendi esmane vajadus, inimühiskonnas tähendab see enese elatamist töö või äritegevuse kaudu. Pere loomine ja laste eest hoolitsemine lisavad vastutuse mitte ainult enda, vaid ka oma lähedaste eest. See tähendab vajadust suurema sissetuleku järele, suurema sissetuleku teenimiseks on aga vaja liikuda ühiskonnas edasi tasuvamale tööle, laiendada oma äritegevust, teha karjääri jne. Vähene eesti keele oskus takistab paljudel eestimaalastel elus edasiliikumist. Sidusa ühiskonna loomisel ja hoidmisel ei saa riik nendest inimestest mööda vaadata. Puudulik keeleoskus on probleemi juur. Kui hävitame selle juure, kärub ka probleem. Täna ühiskonnast eraldatud inimesed saavad parema ligipääsu ühiskondlikele hüvedele, teenimisvõimalusele ja kodakondsusele.

Head kolleegid! Eesti riik on loodud rahvusriigina. "Rahvuslus" ja "rahvustunne" on mõisted, mida meil tuleb ikka ja jälle uuesti mõtestada ning millele järjepidevus üles ehitada, sest mitte igaüks ei pruugi tajuda väikerahvaste elujõudu globaalse väljakutsena, millega peame tegelema täna. Eesti rahvuslus rajaneb keelel ja kultuuril, eestlane on igaüks, kes end eestlasena määratleb, elab eesti kultuuris ja kõneleb eesti keelt. Eesti keel on pind, milles juurdub meie ühiskonna sidusus ja sünnib omariikluse mõiste läbi aegade ja ajastute, erinevalt paljudest teistest riikidest, mille identiteet võib rajaneda hoopis kuulsusriikastel ajaloosündmustel, põlisaadlil, geograafilisel paiknemisel või mõnel muul asjaolul. Isamaa, minu koduerakonna maailmavaates on rahvuslus kesksel kohal. See on üks ideaalidest, millel peaks rajanema iga päevapoliitiline akt. Ideaali kõrvale asetub nn päris elu, kus meil tuleb endalt küsida, kuidas aitan ideaalühiskonda üles ehitada. Riigikogu ettepanek valitsusele eesti keele elujõu arengu ja õppe tugevdamiseks kätkeb nii rahvusriigi ideed kui ka praktilisi lahendusi praktilistele probleemidele seoses ühiskonna sidususe ja inimeste toimetulekuga. Kutsun kõiki parlamendierakondi üles algatust toetama!

10:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Jürgen Ligi, palun!

10:20 Jürgen Ligi

Aitäh, härra ettekandja! Kuni valimisteni olime me ühel meelel, et eesti keele õppes ja eesti keele arengust rääkimine on eilne päev. See ei sisalda muutust, et tuleb minna üle eestikeelsele haridusele. Siin te vihjasite, et keegi takistab seda. Isamaa on kaks korda takistanud eestikeelsele haridusele ülemineku ettepaneku tegemist, valitsus oleks kogu selle sõnavahu asemel saanud korraldada reaalseid samme. Öelge, kes see takistaja on olnud ja millega teie praegu tegelete.

10:21 Priit Sibul

See otsuse eelnõu annab valitsusele kümme punkti, millega tegeleda. Ja see, mis on ajaloos toimunud – kahjuks ei ole minu hinnangul Eestis ühtegi poliitilist erakonda ega fraktsiooni, kelle jaoks eesti keele arenguga seonduv oleks olnud kogu aeg prioriteet. Kahjuks on see nõnda olnud, sest muidu poleks olnud otsuse eelnõu nr 2, muidu poleks siin seda otsuse eelnõu, see probleem oleks ammu unustatud. Nii et kahjuks tuleb meil kõigil endale otsa või peeglisse vaadata, et see probleem on endiselt lahendamata. Ja ma arvan, et küsimus on selles, et kuna parlamendis on viis fraktsiooni, siis kui iga fraktsioon tuleks välja oma ettepanekuga, oleks need viit erinevat sorti ettepanekud. See siin, mida mina täna tutvustan, on kolme fraktsiooni ettepanek ja ühisosa sellest, kuidas selle küsimusega edasi minna.

10:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heidy Purga, palun!

10:22 Heidy Purga

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Selle kõne all oleva dokumendi puhul võib täheldada päris mitut märkimisväärtset ja pisut kentsaka lähenemisega asjaolu. Kõigepealt see, et valitsus annab endale

koalitsiooni kaudu tööülesande. Aga nüüd selle tööülesande juurde asudes: kas te teadsite, et aastal 2018 ja selle esimeses pooles pani valitsus Haridus- ja Teadusministeeriumile kohustuse luua uus eesti keele arengukava ja käesoleva aasta esimeses pooles pidi valitsus kokku leppima Eesti keelepoliitika põhialustes? Seda ei ole tehtud. Minu küsimus on, et kuidas need kaks dokumenti ja kas need kaks dokumenti on omavahel seotud.

10:23 Priit Sibul

Aitäh! Jaa, ma tean seda. Ma isegi viitasin oma ettekandes, kui te tähele panite, sellele probleemile, et tõesti, täna meil endiselt kahjuks kehtivat arengukava ei ole. Ja nüüd, kui Riigikantselei tasemel arutatakse, milliseid dokumente ja arengukavasid või plaane peaks olema ja milliseid mitte, on kahetsusväärset jäänud ära ka see, et meil oleks kehtiv eesti keele arengukava või raamdokument. Ma loodan, et kui me seda eelnõu täna siin toetame, siis jõuavad nii see arengukava kui ka kõik muud olulised raamdokumendid, mis eesti keelt puudutavad, võimalikult kiiresti meieni.

10:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Juske, palun!

10:23 Jaak Juske

Austet eesistuja! Hea ettekandja! Ma kindlasti toetan selles eelnõus seatud eesmäärke, ideaale. Aga küsin sellise praktilise poole pealt, et mis on ikkagi see põhjus, mis takistab tänast valitsust sarnaseid eesmäärke seadmast. Kas mõni valitsuserakond on valitsuse laua taga nende ettepanekute vastu?

10:24 Priit Sibul

Aitäh! See on kolme fraktsiooni ettepanek, mis meil siin on, nii et koalitsioonis küll keegi nende ettepanekute vastu, ma arvan, ei ole.

10:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristen Michal, palun!

10:24 Kristen Michal

Aitäh, hea ettekandja! Kui meie 2017. aastal Tallinnas kohalikel valimistel alustasime rääkimist sellest, et haridus võiks olla ühtne ja eestikeelne alates lasteaiast, siis ma mäletan, kuidas üks teine erakond, sotsiaaldemokraadid vist, ütles midagi sellist, et käed eemale lastest. Ja siis Isamaa esindaja, kes meenutas väga teid, ütles uudistes, et see peab tingimata olema vabatahtlik, sellele teele ei tohi astuda. Nüüd räägite te natukene teistsugust juttu. Ma loen seda eelnõu ja see on ülimalt laialivalgus. Minu küsimus teile on, et milles te nüüd täpselt olete kokku leppinud. Kas ühisosa on see, et eestikeelne õpe algab lasteaiast, või see, et seal algab eesti keele kui võõrkeele õpe, mis on Keskerakonnaga teie ühisosa? Äkki selgitate.

10:25 Priit Sibul

Aitäh! Selle teema üle, nii nagu te küsisitegi, on arutatud väga palju ja erineval viisil. Tõesti, siin on väga palju kohalike omavalitsuste otsustada ja me ei peaks siin saalis üldse arutama, et mis toimub ja mida tehakse Tallinnas või Ida-Virumaal. Aga mina ei ole ka mõnest asjast aru saanud. Näiteks Paides mindi eestikeelsele õppele üle, seal on koalitsioonis Keskerakond, Isamaa ja sotsid. Suudeti kokku leppida ja üle minna. Aga näiteks Valgas, kus on koalitsioonis Reformierakond ja Keskerakond, ei ole selle küsimusega millegipärast edasi liigutud. Samamoodi on Tartus. Nii et eks nendele asjadele on erinevaid vaateid. Ja tõesti, kui ajalugu vaadata, siis – nagu ma ütlesin – on kahjuks nii, et see ei ole meil olnud prioriteet n-ö riigi tasandil. Me ei saa 2019. aastal selle küsimusega enam tegeleda. See, mis koalitsioonis on kokku lepitud, on siin eelnõus. Ja ma loodan, et kui parlament täna seda toetab ja valitsus endale siit lähteülesande saab, siis tekivad siia väga konkreetsed kuupäevad ja siis on igaühel võimalik juba näha, milles on ühisosa ja milles ühisosa kellelgi ei ole.

10:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Võrklaev, palun!

10:26 Mart Võrklaev

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Küsiks teilt konkreetse küsimuse, et mis on teie isiklik seisukoht ja Isamaa fraktsiooni seisukoht. Kas te toetate lasteaedades eestikeelsele õppele üleminekut või mitte?

10:26 Priit Sibul

Aitäh! Järgmise aasta eelarves on ette nähtud vahendid selleks, et igasse lasteaeda tuleks eesti keele õpetaja. Kui me möödunud nädalal Riigikogu eesti keele õppe arengu probleemkomisjoniga Ida-Virumaal käisime, pöörduti sellele tähelepanu ka kolledžis peetud kohtumisel. Praegu alushariduse seaduses ettenähtud kaks 15-minutilist ainetundi nädalas on ilmselgelt liiga vähe. Nüüd leiti järgmise aasta eelarves lisaressurss selleks, et eesti keele õpetajad oleks võimalik saada igasse lasteaeda. Jah, ma arvan, et see võiks toimuda palju kiiremini, aga see ei ole selle saali küsimus. Kohalik omavalitsus võiks sellega rahulikult tegeleda, ilma et meie siin saalis peaksime selle küsimusega tegelema. Mitte keegi ei takista mitte ühelgi kohalikul omavalitsusel selle küsimusega tegelemast.

10:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettevõtja! Rohkem küsimusi ... Ettekandja! (Naer saalis.) Ettekandja, kes võib olla ka ettevõtja. Aga suur tänu ettekande eest! Ja läheme edasi. Palun kaasettekandjaks kultuurikomisjoni esimehe Aadu Musta.

10:28 Aadu Must

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Riigikogu kultuurikomisjon arutas käesolevat eelnõu teisipäeval, 8. oktoobril. Koosolekut juhatas komisjoni esimees. Kohal olid kõik komisjoni liikmed peale Katri Raigi ja Kristina Šmigun-Vähi. Algatajapoolse ettekande tegemise ülesanne oli komisjoni esimehel, st minul. Üldiselt väga pikalt seda eelnõu tutvustada ei tulnud, kuna Riigikogu kultuurikomisjon on kõikide nende punktidega ühes või teises või kolmandas aspektis kokku puutunud, nendega tegelenud. Ja võib ka öelda seda, et nende punktide sisu vastu keegi ei esinenud, pigem – kui ma tohin natukene üldistada – käis kogu diskussioon selle üle, mis tasemel on eelnõu. Kui meil on ees trepp, mis koosneb, ütleme, ideaalini jõudmiseks seitsmest astmest, siis küsimus oli selles, kas astuda esimesele trepiastmele või on seda liiga vähe – no võib-olla maailm keerleb edasi – ja võiks võtta kolmanda ja minna kiiremas tempos edasi. Selline oli laias plaanis öeldult põhisisu. Kõikides üksikpunktides, mis käsitlevad eesti keele olukorda, ei öelnud mitte keegi, et kõik oleks ideaalne, et neid ülesandeid ei tuleks püstitada ja et ei oleks ühte, teist või kolmandat ohtu, mida seletuskirjas on mainitud. Sellele vaatamata oli tegemist emotsionaalse, õnneks siiski asjaliku aruteluga. Juhiti tähelepanu sellele, et antud küsimusega ei tegele mitte ainult kultuurikomisjon, vaid Riigikogus on ka erikomisjon, mis peaks samuti tegelema eesti keele teemadega. Jäi kõlama arvamus, et kui valitsus hakkab saadud ettepanekut realiseerima, peab ta kindlasti kuulama mitte ainult kultuurikomisjoni ettepanekuid ja arvamusi ja töö tulemusi, vaid lähtuma ka n-ö erikomisjoni tööst, mis praeguseks on alles käivitumisfaasis. Kas keelest üldse ei räägitud? Keelest räägiti küll. Hakkasime koguni sõnavaraprobleemidega üsna põhjalikult tegelema. Hea kolleeg Jaak Valge tõstatas küsimuse hargmaise eestlase mõiste kasutamisest seletuskirjas. Arutasime seda põhjalikult, aga lõplikult pädeva lahenduseni, kuidas seda eesti keeles kasutada, me siiski ei jõudnud ja vastavat otsust me vastu ei võtnud. Seda enam, et tegemist ei ole mitte eelnõu põhitekstis, vaid seletuskirjas kasutatava uudissõnaga, mida mõnel puhul on interpreteeritud erinevalt.

Kui rääkida veel keeleasjadest, siis üldiselt oli komisjoni püüdlus siiski see, et eelnõu ei oleks mitte ainult esimese trepiastme asi, vaid et sel oleks laiemat mõjujõudu. See väljendus vaidluses sõnade "valdkondlik arengukava" ümber. Kultuurikomisjon tegi ettepaneku sõnastada esimene lause nii: "Teha Vabariigi Valitsusele ettepanek töötada välja eesti keele valdkondlik arengukava aastateks 2021–2035, lähtudes järgnevatest põhimõtetest." Asi on selles – nagu juristid meile ka seletasid –, et kui on tegemist lihtsalt arengukavaga, siis võib juhtuda, et see on ühe ministeeriumi jaoks siduv. Aga "valdkondlik" viitab Eesti riigi dokumentides laiemale tähendusele, see näitab seda, et see ei ole mitte ühe ministeeriumi asi, vaid on n-ö ametkondadeülene. Põhjenduseks esitati meile ka riigieelarve seaduse § 19, mis neid keerulisi sõnu ja just seda valdkondlikkuse mõistet täpsemini määratleb. Nii et selle paranduse mõte oli siiski eelnõu võib-olla muidu tagasihoidlikku tähendust oluliselt suurendada.

Käsitleti ka väga mitmesuguseid üksikküsimusi. Näiteks Helle-Moonika Helme küsis, kas Eesti Keeleinspektsiooni rolli oleks võimalik määratleda täpsemalt. Arutasime seda ja vastus kõlas nii, et tegemist on siiski Vabariigi Valitsusele tehtava ettepanekuga, mis ei sõnasta ega määra ära kõiki detaile. See oligi järgmine vaidluste teema. Küsimus oli selles, kui detailne peab olema Vabariigi Valitsusele tehtav ettepanek ja mis formaadis selle tekst peab olema. Ühelt poolt rõhutati või esitati samu küsimusi, et kas koalitsioonierakonnad ise peavad tegema Vabariigi Valitsusele ettepanekuid. Põhjendus on see, et – ma korraks pöördun veel tagasi enne öeldu juurde – kui on lihtsad asjad, millega kõik on nõus, aga mida veel ära tehtud ei ole ja milles on puudujäärke, vigu, siis nähtavasti on otstarbekas need selgelt formuleerida. See ei tähenda, et need on lõplikud eesmärgid, elu jääb sealtmaalt seisma ja midagi rohkemat kunagi enam ära ei tehta. See on esimene samm, mis tuleb ära teha. See on Vabariigi Valitsusele tehtav ettepanek, mille puhul on hea, kui Vabariigi Valitsus ise esineb initsiatiiviga ja julgeb olla milleski julgem, püstitada ja realiseerida ülesandeid julgemalt, kui konkreetse paberis on nõutud. Aga ühtlasi annab see opositsioonile suurepärase võimaluse kontrollida, kas ja kuivõrd need punktid on reaalselt töösse pööratud, ja aidata nende täitmisele kaasa. Küsimus sellest, kui pikk peab ülesanne olema, kui detailne või mittedetailne, käis mitmel korral läbi. Senine praktika näitab, et Vabariigi Valitsusele tehtav ettepanek võib koosneda ka ühest lausest, see ongi n-ö lähtesignaal. Veel olid arutusel tõepoolest ka mitmed konkreetsemad asjad, aga neil kui lihtsalt ülddetailidel ma hetkel ei peatuks. Kui küsimuste kaudu tekib vajadus neid käsitleda, siis püüan seda vastamise käigus teha.

10:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Jürgen Ligi, palun!

10:36 Jürgen Ligi

Aitäh, härra Must! Ei ole ju lapselegi saladus, et see eelnõu esitati vastu meie eelnõule, mis tegi valitsusele konkreetse ettepaneku hariduse eestikeelseks muutmiseks ja milles oleks saanud käsitleda ka kõike seda, millest siin on justkui räägitud. On väga ebatavaline, et koalitsioon annab endale ise ülesande. Ja kui vaadata, mis ülesanne see on, siis see on tagada, säilitada, tugevdada, töötada, suurendada, toetada, koostada, pöörata erilist tähelepanu, jätkata jne. Öelge, mis suur muutus see on, mida selle eelnõuga taotletakse, ja miks me ei saa läbi ilma selle eelnõuta?

10:36 Aadu Must

Ka mulle meeldib vaadata maailma nii, et mina seisan keskel ja teised tiirlevad ümber minu – see käib väite kohta, et meie eelnõu oli vastus Reformierakonna eelnõule. Ei olnud. Tegelikult me jäime hätta juba hoopis teiste asjadega ja varem, nii et ei ole see ainuke häda, mida Jürgen näeb. Põhimõte on selles, et täna Priit Sibula ettekandes juba viidati sellele, kuidas eesti keele arengukavaga tekkisid torked ja isegi mitte poliitilisel põhjusel, vaid tuleb välja, et ka keeleinimesed ise jagunesid õige mitmesse võimsasse leeri, isegi akadeemilised inimesed. Hämmastaval kombel oli jaotumine nende puhul mõneti sarnane. Võiks öelda, et minimalistid, maksimalistid ja optimalistid ei jõudnud omavahel kokkuleppele. Üks suund nõudis keele arengukavas tõesti võimsaid ja radikaalseid uuendusi jne. Kui kokkulepet ei sõlmitud ja selgus, et seda dokumenti ei saa teha, siis võeti kokku eelkõige selle komisjoni töö, kes üritas töötada eesti keele arengukavaga. Vaadati, mis oli see ühisosa, ja markeeriti ära kõik nõrgad küljed ja tõepoolest koostati – see oli kolme fraktsiooni kokkulepe – vähemalt miinimumprogramm, millest mitte mingil juhul uut tagasilangust olla ei tohi. Selline oli see arutelude käik, mis on mulle teada. Aga seda, et kuskil peeti mingit salanõu – kindlasti võis ka seda olla, aga kahjuks ei ole komisjoni sellest informeeritud.

10:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jüri Jaanson, palun!

10:38 Jüri Jaanson

Aitäh, austatud ettekandja! Dokument on tore, aga praegusel kujul ei leidnud ma ei sellest dokumendist ega seletuskirjast mitte kuskilt vihjet sellele, mis peaks olema selle dokumendi väljund reaalelus, tulevikus. Mainisite oma sõnavõtus, et oleks vaja teha esimene samm ehk luua seesama valdkondlik

arengukava ja seal ära seletada, mis siis teha tuleks. Aga mina arvan, et selle dokumendi käivitas ju ikkagi soov, et eesti keele kasutamine, eesti keele areng oleks ka realselt nähtav. Ma küsikski, et mis selle dokumendi tegelik eesmärk on. Kus ja millal need eesmärgid peaksid realselt avalduma – päriselus, mitte taas kord mingi dokumendina lausahtlis?

10:39 Aadu Must

Julgen öelda, et ma olen mitmes aspektis teiega täiesti ühte meelt. Kindlasti ei ole see dokument see, mis määrab ära meie arengu jumal teab kui pikaks ajaks tulevikus. Ma kordan, et see on tõesti vaid esimene samm. See, et me kõik peame edasi töötama, et tuleksid järgmised ja tugevamad sammud, on samuti õige. Nii et siin ei ole nagu vaidluskohta. Kui te küsite, mis on konkreetset järgmine samm, siis antud ülesande põhjal on selleks Vabariigi Valitsuse väljatöötatud valdkondlik arengukava, mis tuleb sama kriitiliselt üle vaadata, kui me nendest lähtealustest räägime. Nii et tegemist ei ole otsusega, mis muudab maailma, vaid see käivitab protsessi, mille raames me juba järgmisena vaatame koos teiega päris põhjalikult ja kriitiliselt üle valdkondliku arengukava, mille koostamiseks Vabariigi Valitsus konkreetse ülesande saab. Nii lihtne see ongi.

10:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Annely Akkermann, palun!

10:40 Annely Akkermann

Suur tänu, hea juhataja! Suur tänu, ettekandja! Kas te komisjonis arutasite ka seda, et äkki on see eelnõu nagu lahtisest uksest sissemurdmine? Kui ma seda teksti loen, siis ei näe ma siin mitte ühtegi asja, millega täna juba erinevad riigiasutused, haridusasutused, ülikoolid ei tegeleks. Kas on tõesti vaja koostada veel üks arengukava, selle asemel et astuda täiesti konkreetseid samme eestikeelsele õppele üleminekuks ja võib-olla teha plaan või strateegia just selle tarbeks?

10:41 Aadu Must

Aitäh! Komisjonis oli tõepoolest juttu sellest, kui nõudlik kõnealune dokument on. Lepiti sellega või oldi enam-vähem konsensusel selles, et see ei ole kaugeltki meie unistuste tipp. Aga nenditi ka seda, et kolm fraktsiooni peavad alustuseks mõistlikuks kõik need punktid realiseerida, et me ei oleks trepi all, vaid vähemalt esimesel trepiastmel. Kõik need valdkonnad, mida selles dokumendis on nimetatud ja mis tunduvad lahtisest uksest sissemurdmisena, on tõepoolest nagu üldsuse poolt heaks kiidetud, vastu võetud ja nende puhul on leitud, et selles suunas tuleb minna. Samas öeldakse nii teie nimetatud ülikoolides kui ka teistes asutustes, et kõigi nende aspektide osas ei esine mitte ainult ohtusid, vaid ka tõelisi puudujääke. Tuleb välja, et seal, kus kõik on unistuste linikuga tasaseks sillutatud, seal all on maa kohati ikka väga konarlik.

10:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristen Michal, palun!

10:42 Kristen Michal

Jaa, aitäh! Hea ettekandja! Minu küsimus tõukub natukene teie vastusest Jürgen Ligile. Me kõik ju siiski teame, et selle koalitsiooni sünnitunnistusele on Kõlvarti käega kirjutatud, et see koalitsioon on ainukene lootus venekeelset haridust säilitada – nii on ta öelnud –, rõhutades hüüumärgiga, et tegemist on ainsa koalitsioonivariandiga, mis seda võimaldab. Ka see dokument on hästi laialivalgub ja nagu kolleeg Jürgen Ligi ette luges, on seal hästi palju selliseid sõnu nagu "tõhustada", "parandada" jne. Ükskõik millises eluvaldkonnas te ka ei tegutseks, kujutage ette, et lähete autoremonti või palka saama ja teile öeldakse, et teie palga saamisele pööratakse erilist tähelepanu ja isegi säilitatakse seda. Ma loodan, et te saate südames aru, et see on tegelikult poliitiline kompromiss ja äärmiselt naeruväärne, sest mis saaks olla lihtsam, kui öelda, et alustame eestikeelse õppega algusest ehk lasteaiast. Miks te seda ometi ei kaalunud?

10:43 Aadu Must

Tegelikult ei olnud küsimus päris korrektne. Mulle meeldib vastata ja ma võiksin rääkida sellest, mida arutati ühes teises komisjonis või näiteks Keskerakonna juhatuses, ja sellest, kas seal keegi kuulis mingit Kõlvarti avaldust või mitte ja kas sellega oldi nõus ühinema või mitte, aga teate, reglement vist paneb pahaks, kui ma hakkan praegu rääkima sellest, et kellegi mõned väljaütlemised ei pruugi väljendada erakonna seisukohta. See ei ole hetkel kultuurikomisjoni teema. Ei väljenda, ei väljenda. Selle kohta ei ole ühtegi ametlikku dokumenti ega juhatuse enamuse otsust. Aga vabandust, sellest peame kuskil eraldi rääkima. See ei ole kultuurikomisjoni arutelu teema. Kultuurikomisjonis oli erinevaid ettepanekuid. Kõlama jäi see, et peame muutuma järjest nõudlikumaks ja seda eelkõige oma edasises töös. Mitte ühtegi vastuväidet. Komisjon pole öelnud, et see lahendab kõik probleemid. Unustage ära! Ei ole ju nii! Küll aga leiti, et tõepoolest tuleb alustada – see on rohkem kui trepi all seismine. See eelnõu on kompromiss, mis suudeti praegu reljeefselt ja selgelt sõnastada lootuses, et võib-olla suudab valitsus latti omalt poolt veelgi tõsta. Nii see praegusel juhul on.

10:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Andres Sutt, palun!

10:45 Andres Sutt

Aitäh! Kuulasin neid kahte ettekannet ja mulle on endiselt ebaselge, miks peaks keegi siin saalis olema nüüd kindlam, et valitsus ka tegelikult eestikeelsele haridusele üleminekuga tegelema hakkab, kui ilma otsuse eelnõuta ei ole valitsus suutnud seda teha. Ehk et te annate iseendale ülesande ja siis peaks asjad kuidagi liikuma hakkama. Mis on takistanud – te arutasite komisjonis – valitsusel siimaani selle probleemiga tegelemast?

10:45 Aadu Must

Nagu ma ütlesin, tõukus see asi mõningatest suurtest lünkadest, mis on meie seadustes. Eelkõige arengukavade poole pealt. Esimene põhjus selle dokumendi väljatöötamiseks ei olnud poliitiline soov kellelegi midagi tõestada, vaid praktiline suhtumine sellesse, et vajalik eesti keele arengukava, vabandust, jooksis ju kinni. Me püüdsime sealt üle võtta selle, milles vastav töörühm, vastavad tegijad, olid konsensusele jõudnud. Mis puudutab küsimust, kas ilma selle paberita saab paremini või halvemini, siis ma vaatasin, et võib-olla oli siin vihje kahe ettekande erinevusele. Priit Sibul esitas poliitilise ettekande, mina pean refereerima seda, mida komisjon arutas. Ma ise ei ole nii suur poliitik kui Priit, vaid ma olen humanitaarintelligent. Ja siin olles olen ma õppinud seda, et Riigikogu on lubanud suuri hüppeid, aga ei ole neid kunagi läbi viinud, seevastu väikesi samme on oldud võimelised astuma. Parema astuda kolm väikest sammu kui plaanida hüpet, mis jääb hüppamata. Selline on minu arusaam asjast.

10:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi teile ei ole ja me saame minna läbirääkimiste juurde. Kõigepealt Jaak Juske Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel.

10:47 Jaak Juske

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Kui me räägime eesti keelest ja meie keele olukorrast, siis ühelt poolt võime ju öelda, et me elame eesti keele kuldajastul. Eesti keel on olnud 100 aastat riigikeel, ta on olnud 15 aastat Euroopa Liidu üks ametlikest keeltest ja, mis on võib-olla tänapäeva infoühiskonnas kõige olulisem, ta on digikeel. Ta on keel, mille säilimine läbi aegade on kaitstud meie põhiseadusega. Mitte ühegi teise riigi eesmärk siin maa peal pole hoida-kaitsta eesti keelt ja kultuuri. Muidugi peame me oma keele, oma väikese keele tervist väga tähelepanelikult jälgima. Meie emakeeleõpetajad kurдавad selle üle, et eesti noorte emakeeleoskus kahaneb. Siin oli juba juttu ka sellest, et meie ülikoolides on eestikeelsete õppekavade säilimine surve all. Meie keel on väike ja haavatav, me peame tema tervist tähelepanelikult jälgima.

Ma arvan, et mitte ükski erakond siin auväärt saalis ei sea kahtluse alla põhiseaduses seatud eesmärki eesti keelt kaitsta ja hoida. Seda rohkem häirib mind paraku siin saalis võitlus selle nimel, kes on kõige õigem eestlane. Meil on täna väidetavalt väga rahvuslik valitsus. On ausalt öeldes kummaline, et neidsamu punkte, mis selles ilusas eelnõus on kirjas, pole seatud koalitsioonilepingusse või pole neid

seal lahti kirjutatud. Ma ei saa aru, miks koalitsioonierakonnad, kes juhivad riiki ja kelle esindajad istuvad valitsuslaua taga, ei ole juba ammu neid eesmärke üheskoos heaks kiitnud. Või on keegi kolmest valitsuslaua taga olevast erakonnast nende eesmärkide vastu, et peame neid ülesandeid andma siin auväärt saalis? See tekitab küsimusi.

Aga kokkuvõtteks sotsiaaldemokraadid otse loomulikult toetavad selle eelnõuga seatud eesmärke ja ideaale, et ka selle maa keel laulu tuules taevani tõustes igavikku võiks omale otsida.

10:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Signe Kivi, palun, Reformierakonna fraktsiooni nimel!

10:50 Signe Kivi

Austatud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie ees on otsuse eelnõu 60, mille alusel tehakse Vabariigi Valitsusele ettepanek töötada välja eesti keele valdkondlik arengukava aastateks 2021–2035. Eelnõus on kümnepunktiline käsulaud, milles soovitakse neli korda tagada, kolm korda toetada, kaks korda säilitada, aga ka tugevdada, töötada, suurendada, koostada, pöörata, laiendada, jätkata, väärtustada, arendada. Neil sõnadel ja sõnadega kirjeldatud tegutsemisviisidel ei ole iseenesest midagi viga ja need eesmärgid on või vähemalt peaksid ammuilma olema iga Eesti Vabariigi valitsuse siht lähtuvalt meie põhiseadusest, mille järgi tuleb tagada eesti keele säilimine läbi aegade. Enamgi veel, strateegiliste dokumentide koostamine on vastavalt ministeeriumide põhimäärustele iga ministeeriumi ülesanne ning ministeeriumidevaheline ja -ülene koostöö olulistes küsimustes, mida eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamine kahtlemata on, on samuti iseenesestmõistetav. Tsiteerin Haridus- ja Teadusministeeriumi põhimääruse § 4 "Ministeeriumi valitsemisala": "Ministeeriumi valitsemisalas on riigi haridus-, teadus-, arhiivi-, noorte- ja keelepoliitika kavandamine ning sellega seonduvalt alus-, põhi-, üldkesk-, kutsekesk-, kõrg-, huvi- ning täiskasvanuhariduse, teadus- ja arendustegevuse, arhiivinduse, noorsootöö ja erinoorsootöö valdkondade korraldamine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine." Põhimääruse § 5 "Ministeeriumi põhiülesanded" puhul toon kolmeteistkümnest punktist välja esimesed kolm, teemakohased: "1) arengukavade ja programmide väljatöötamine, nende elluviimise ja rahastamise korraldamine ning tulemuste hindamine; 2) õigusaktide eelnõude väljatöötamine ja õigusaktide rakendumise korraldamine; 3) poliitika mõju analüüsimine, uuringute korraldamine ja statistika koostamine".

Kultuurikomisjoni koosolekul toimus ministeeriumide vastutusvaldkondade teemaline arutelu.

Komisjoni juhi, professor Aadu Musta selgitusel sisaldab meile esitatud otsus Vabariigi Valitsusele tehtavat ettepanekut arengukava koostada ja professor Musta sõnul on viis, kuidas valitsus seda korraldab, valitsuse otsustada, kuid ilmselt hakkab see toimuma Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel. Niisiis annavad koalitsioonifraktsioonid valitsusele, mille nad ise on vastavalt koalitsioonileppele moodustanud, ülesande. Oleme alguses tagasi.

Reformierakonna fraktsioonile jääb see eelnõu ja selle eelnõu eesmärk arusaamatuks. Meie poolt Riigikogule esitatud otsuse "Ettepanek Vabariigi Valitsusele Eesti alus- ja koolihariduse ühtseks ja eestikeelseks muutmiseks" eelnõu soovis anda valitsusele selge suunise, mis tänast olukorda muudaks. Siinse otsuse eelnõu ei muuda aga midagi ja ei anna ka midagi juurde. Ehk nagu tões kolleeg Mihhail Stalnuhhin komisjoni koosolekul – ma tsiteerin komisjoni protokoll: "Ei ole mõtet tegeleda asjadega, mille kasutegur on nullilähedane." Aitäh tähelepanu eest ja head eesti keele aastat!

10:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Urmas Espenberg Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna nimel, palun!

10:55 Urmas Espenberg

Lugupeetud spiiker! Head kolleegid! Esidan siin nii EKRE-t kui ka eesti keele õppe arengu probleemkomisjoni. EKRE fraktsioon pooldab otsuse eelnõu 60 ja soovib seda teha ka teistel. Keegi ei kahtle selles, et me kõik soovime eesti keele lõplikku ja täielikku võitu. Kuid kuidas seda saavutada? Vana-Egiptuses oli selline jumal nagu Ptah, kes lõi maailma oma jutuga ehk manas maailma. Aga kordamine, et hakkame homme rääkima eesti keeles, ei tööta. On vaja arvestada reaalsusega, on vaja arvestada olukorraga. Oleme seda eesti keeles rääkimist oodanud ju aastast 1991, aga peale raha ja ajakulu ei ole midagi juhtunud – või no midagi siiski on, kõik ei ole ka päris raisku läinud. Seetõttu ei toetanud me ka Reformierakonna septembri alguse eelnõu, kuna tegemist oli selge suitsiidiga ehk tühja

paberiga.

Mida rohkem me oleme eesti keele õppe arengu probleemkomisjonis tööd teinud, seda rohkem olen veendunud selle asja õigsuses. Seda kinnitas ka meie viimane visiit Ida-Virumaale. Tulemused on kurvad: õpikud, õppekavad, sõnastikud, meetodikad on väga kehvad. Kuid seda probleemi on põhimõtteliselt võimalik lahendada kiiremini ja kergemini. Seejuures on aga kaks väga teravat probleemi, väga suurt probleemi. Esiteks, meil on puudu eesti keele õpetajaid, meil on üldse õpetajaid puudu, aga eriti eesti keele õpetajaid. Ja teine asi, me peame kindlasti alustama lasteaiast. Kui ehitame maja, ei saa me alustada ülevalt – näiteks gümnaasiumist –, see maja vajuks kokku. Alustada tuleb lasteaiast, õpe peab jätkuma põhikoolis ja edasi juba gümnaasiumis. Me käisime külas Kohtla-Järve Gümnaasiumis. Seal on 75% lastest vene emakeele või koduse keelega ja nende eesti keele oskus on ausalt öeldes puudulik. Nüüd tulid nad kõik sinna eestikeelsesse gümnaasiumisse. On selline eksperiment, et mis saab. Õpetajad on hädas, õpilased on hädas. Aga seal on üks Eesti parimaid koolijuhte, Hendrik Agur, ja on riiklik toetus, nii et võib-olla tuleb midagi välja. Aga kui palju on meil Agureid? Üks, võib-olla kaks. Tavaline õpetaja ei vea sellises olukorras välja. Eelnõu 60 seda baasi just loob. Ega mina ka ei ole mingi arengukavade fänn, need on suhteliselt tühjad paberid, tuleb tunnistada. Kuid võib-olla võiks teha sinna juurde – pärast seda, kui oleme seaduse vastu võtnud – väikese praktilise kava, milles oleks kirjas ka mõned tegevused ja nende eest vastutajad. Lõpetuseks tahan öelda, et täiskasvanute keeleõpe on rohkem selline kahe otsaga asi või loterii, sest seal sõltub väga palju õppurist endast. Aga lapsi on võimalik õpetada, ükskõik milline on nende intellektuaalne tase. Nad õpivad palju kiiremini-kergemini. Selline on EKRE seisukoht.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Viktoria Ladõnskaja-Kubits, palun, Isamaa erakonna fraktsiooni nimel!

11:00 Viktoria Ladõnskaja-Kubits

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Kahtlemata toetab Isamaa fraktsioon otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks" eelnõu. Isamaa oli selle ettepaneku üheks kindlaks initsiaatoriks.

Enne, kui oma sõnumiga siia tulin, vaatasin, mida on aastate jooksul selles puldis sarnasel teemal räägitud. Arusaadaval põhjusel on tekstid kaunis tihti korduvad. Me kõik siinviibijad teame, mis on oluline ja et seda oleks vaja tugevdada, aga reaalelus need asjad eriti kiiresti ei liigu. Ja ma tean, miks ei liigu. On kaks suurt põhjust, mida on märgata ka selles saalis. Muidugi ei saa öelda, justkui poleks selles valdkonnas midagi tehtud. Viimane üsna suur saavutus oli kindlasti eesti keele majade avamine Narvas ja Tallinnas ning tasuta keelekursuste korraldamine, mis peaks tunduvalt leevendama kursuste kättesaadavuse probleemi, aga mitte ainult – need aitavad tegelda ka lõimumisteedega üleüldiselt. Miks ma väga toetan arengukava loomist? Ausalt öeldes olen suhteliselt neutraalne, kuidas seda dokumenti nimetada – eesti keele põhialused, arengukava või strateegia. Selle dokumendi, mida me täna siin käsitleme, kõige suuremaks plussiks on just see punkt, et valitsus peab panema paika arengukava ehk siis peamise strateegia, kuidas ikkagi eesti keelt kaitsta. Ma väga soovisin seda dokumenti ja kava saada juba eelmise valitsuse ajal. Ei tulnud. Nüüd siis saabub. Valitsus peaks tõesti koostama konkreetse plaani eesti keele arengu kohta, milles oleks käsitletud erinevaid teemasid, sealhulgas keele õpetamise süsteemi ja meetodikat, õpetajate juurdekasvu, eesti keelt kui teaduskeelt, eesti keelt kui nutiseadmete keelt, ühtset eestikeelset haridussüsteemi jne.

Teiseks. On huvitav detail, et me kõik teame, et põhiseadus sätestab eesti keele kaitse läbi aegade, aga kui räägime sel teemal puhtpoliitiliselt, siis tihti delegeerime oma vastutuse kuskile mujale. Saalist kostab: "Las valitsus tee! See on koalitsiooni rida. Miks 17 aasta jooksul, kui teie võimul olite, ei tehtud? Kuhu vaatas too ja teine haridusminister?" jne. Tuleb ju tuttav ette? Keel ei ole teiste inimeste rida. Keel ja selle kaitsmine, arendamine on igaühe rida. Näed, et kursuseid on vähe – tee midagi, et neid oleks rohkem. Näed, et õpetajatega on kriis – tee midagi, et su enda laps tahaks saada õpetajaks. Ei pruugi saada, aga et vähemalt õpetajaamet ei oleks tema isiklikus edetabelis viimasel real.

Nii lihtne on näidata teiste peale ja öelda, et nemad ei teinud. Igaüks vastutab. Ma olen sügavalt veendunud, et siin ei ole meie ja teie teemasid. Teema on üks. Ja peamine on säilitada keel läbi aegade. Punkt. Igaüks meist siia valitustest tegeleb sellega. Selleks, et tegevus oleks struktureeritud ja eesmärgistatud, on vaja arengustrateegiat, ning meie nõuamegi valitsuselt selget plaani.

11:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Marko Šorin, palun, Keskerakonna fraktsiooni nimel!

11:03 Marko Šorin

Hea eesistuja! Hea Riigikogu! Mulle meeldis kolleeg Juske sõnavõtt, et siin saalis ei käi konkurss teemal, kes on kõige parem eestlane. Eesti asja ajamine on meie kõigi asi, olenemata maailmavaatest teljel parem- või vasakpoolsed või sellest, kes millisesse erakonda kuulub. Samuti ei oma siinjuures tähtsust, kas kuulutakse koalitsiooni või opositsiooni.

Miks see teema meil täna arutelul on? Iga rännak, ka ümber maailma rännak, algab ju esimesest sammust. Teeme selle sammu. Meil tuleb ühiselt tagada eesti keele elujõud, areng ja õpe ja seda tugevdada. Kuigi avalikkus arutleb tihti selle üle, kas eestikeelsele haridusele tuleks üle minna juba homme või tuleks sellele pisut aega anda, on väljakutseks võib-olla hoopis see, kas eesti keele oskajad tulevikus enam eesti keelt üldse oskavad. Sel ajal, kui poliitikud arutavad selle üle, kas haridus peaks olema eestikeelne juba lasteaias, võib eesti keel kaduda kõrgkoolidest, nagu siin täna mitmel puhul jutuks on olnud. Ka eelmise nädal, kui kultuurikomisjon, kes muide 90% ulatuses arutab tegelikult haridusküsimusi, arutas avalikul koosolekul eksamite ärajätmist põhikooli lõpus, tõi pedagoogid probleemi näitena esile hoopis selle, et noorte hulgas on tekstiloomeoskus väga väheseks jäänud. Arengukava, mida me arutame, peab andma meile vastused või ka plaani ja ülesanded mitmel tasandil. Võib ju inimesele öelda, et hoia oma tervist. Aga mis ta selleks tegema peab? Paneb selga jope, paneb pähe mütsi, kaela salli, aga unustab jalga panemata saapad ja läheb õue ja imestab, miks tal järgmisel päeval kurk valutab. Eesti keelt tuleb hoida kõikides valdkondades kõikidel tasanditel, ka siin Riigikogus. Tihtipeale küsitakse, miks me ei tee midagi juba homme. Protsess peab olema põhjalik, siis on ka tulemused paremad. Minevikku me muuta ei saa, ükskõik kui kaua me selle üle siin saalis arutame, üksteise kallal näägutame või kimbatusse viivaid küsimusi esitame. Küll aga saame muuta tulevikku. Kui keegi arvab, et eesti keele mitteoskamine on mikrotasandi probleem, mis puudutab üksnes perekonda või noort inimest, kes eesti keelt ei oska, siis tegelikult on suur hulk eesti keelt mitteoskavaid inimesi makromajanduslik probleem, mis puudutab tervet Eesti riiki ehk meid kõiki. Seetõttu kutsun austatud Riigikogu saali kõnealust eelnõu toetama!

11:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole, seega on läbirääkimised lõppenud. Kuna eelnõu kohta esitati ka üks muudatusettepanek, siis me vaatame selle muudatusettepaneku läbi. Muudatusettepaneku on esitanud kultuurikomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Head kolleegid, me saame minna lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ja Isamaa fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks" eelnõu 60. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 61 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Eelnõu on vastu võetud.

---

4. 11:10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (74 SE) esimene lugemine

11:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Tänapäevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu 74 esimene lugemine. Palun, ettekandja justiitsminister Raivo Aeg!

11:11 Justiitsminister Raivo Aeg

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teile on esitatud Justiitsministeeriumis ette valmistatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu.

Eelnõuga nähakse ette järgmised muudatused. Kodanikualgatuse toetusavalduse allkirjastamise vanuse alammäär langetamine seniselt 18 eluaastalt 16 aastale. Eelnõu § 1 kehtestab kodanikualgatuse toetamise vanuse alammääraks 16 aastat. Tulenevalt uue kodanikualgatuse määruse põhjenduse punktist 7 peavad kõik liikmesriigid kodanikualgatuses osalemise vanuse alampiiri langetamise küsimust analüüsima ning juhul, kui on otsustatud vanuse alampiiri langetada 16 eluaastale, tuleb sellest komisjoni teavitada. Oluline on see, et riigid ei ole kohustatud vanuse alampiiri langetama, kuid nad on kohustatud seda analüüsima.

Kehtiva määruse kohaselt on kodanikualgatuses osalemise vanuse alampiir Euroopa Parlamendi valimisteks kehtestatud valimisõiguslik vanus. Euroopa Parlamendi valimistel hääleõiguslike isikute vanuse määramine on liikmesriigi enda pädevuses – ta võib selle määrata kas põhiseaduses või seaduses, seda ei reguleeri Euroopa Liidu õigus. Valdavalt on Euroopa Liidu liikmesriigid määranud Euroopa Parlamendi valimistel hääleõigusliku isiku vanuseks vähemalt 18 aastat, välja arvatud Austria ja Malta. Euroopa Parlamendi valimistel Eestis on hääleõigulik iga 18-aastaseks saanud Eesti kodanik ning Eestis püsivalt elav Euroopa Liidu kodanik, kellelt ei ole tema päritoluriigis hääleõigust ära võetud. Seega on Eestis kehtiva määruse kohaselt praegu toetusavalduse allkirjastamise vanuse alammäär 18 aastat. Eestis on kodanikualgatuse toetamise vanuse alampiiri langetamise mõtet toetatud, kui 2018. aasta veebruaris kujundati määruse ettepaneku kohta seisukoht Vabariigi Valitsuses ja Riigikogus. Haridus- ja Teadusministeerium on väljendanud seisukohta, et vähemalt 16-aastaste noorte kaasamist kodanikualgatusele tuleks toetada, kuivõrd kodanikualgatuse puhul on tegemist osalusvahendiga ja see aitaks suurendada noorte kodanikuaktiivsust. Tegemist ei ole noorte kaasamisega erakonnapoliitikasse, vaid kodanikuaktiivsuse suurendamise meetmega. Samas on noorte kaasamise hea näide Eestis see, et 16-aastastel on õigus osaleda kohalike omavalitsuste volikogu valimistel. Eestis on loodud Euroopa kodanikualgatusega sarnane instrument, kollektiivne pöördumine, mille menetlemise korda reguleerib Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse peatükk 18². Ka kollektiivsele pöördumisele võib toetusallkirja anda vähemalt 16-aastane Eesti alaline elanik. Võttes arvesse eeltoodut, tehakse eelnõus ettepanek määrata vanuse alampiiriks 16 aastat.

Siseministeerium määratakse kodanikualgatuse korraldajate rühmadele abi pakkuvaks siseriiklikuks kontaktpunktiks. Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt on määruse artikli 4 lõikes 6 viidatud asutus, kes pakub korraldajate rühmadele kooskõlas kohalduva liidu ja riigisisese õigusega tasuta teavet ja abi, Siseministeerium. Uue määrusega tehakse liikmesriikidele ülesandeks luua Euroopa Liidu kodanikualgatuses üks või mitu kontaktpunkti, et pakkuda korraldajate rühmadele kooskõlas kohaldatava liidu ja riigisisese õigusega tasuta teavet ja abi. Kontaktpunkti ülesanne oleks eelkõige anda kodanikualgatuse korraldajatele teavet selle kohta, millised on liikmesriigi pädevate asutuste ülesanded määruse rakendamisel. Sisuliselt täidavad Eesti pädevad asutused Siseministeerium ja Andmekaitse Inspektsioon koos Riigi Infosüsteemi Ametiga seda rolli juba praegu. Hea halduse tava tähtis osa on haldusorgani selgituskohustus. Siseministeeriumi kodulehel on üleval kogu Euroopa kodanikualgatust puudutav teave koos viitega komisjoni vastavale kodulehele. Kuna määruse kohaselt kontaktpunkti ülesanded piirduvad sellega, mida liikmesriigid peavad tegema määruse rakendamiseks juba praegu – vajaliku info staatiline kuvamine veebilehel ja toetusallkirjade tõendamise seotud päringutele vastamine –, siis ei suurene töökoormus ega teki lisakulusid. Seega saab kontaktpunktina käsitleda Siseministeeriumi. Kehtiva seadusega sarnaselt määratakse kindlaks riigisisese valitsusasutused, kes täidavad määrusest tulenevaid kohustusi, ning sätestatakse kohustuste täitmiseks menetluslikud alused. Kohustused on toetusavalduse kontrollimine ja tõendamine ning veebipõhise toetusavalduse kogumise üksiksüsteemi vastavuse tõendamine. Seaduse jõustumise aeg on 2020. aasta 1. jaanuar, kuna määrus kohaldatakse sellest ajast. Täna tähelepanu eest!

11:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud minister, teie ettekanne oli nii ammendav, et küsimusi ei ole.

11:17 Justiitsminister Raivo Aeg

Tore. Aitäh teile!

11:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Nüüd palun kaasettekandjaks põhiseaduskomisjoni esimehe Paul Puustusmaa.

11:17 Paul Puustusmaa

Ausatud juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamine seaduse eelnõu 74 esimese lugemise arutelu toimus põhiseaduskomisjonis teisipäeval, 15. oktoobril 2019. Komisjoni liikmetest viibisid kohal Kalle Grünthal, Siim Kiisler, Oudekki Loone, Lauri Läänemets, Hanno Pevkur, Vilja Toomast, Andrei Korobeinik. Kutsutud oli ka justiitsminister Raivo Aeg ja Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Mariko Jõeorg-Jurtšenko. Seal seda teemat arutati ja vastati küsimustele. Arutelu oli üsna põhjalik ja kohati ka pisut emotsionaalne.

Raivo Aeg tutvustas komisjonile Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu. Ta märkis, et uue Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse puhul on tegemist olulise Euroopa Liidu õiguse muudatusega, mis puudutab ka Eestit, seetõttu on vaja vastavad korrektiivid teha ka Eesti õigusesse. Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõige 4 sätestab, et vähemalt ühel miljonil Euroopa Liidu kodanikul märkimisväärsest arvust liikmesriikidest on õigus taotleda, et Euroopa Komisjon esitaks seadusandliku ettepaneku Euroopa Liidu aluslepingute rakendamiseks.

Alates 2011. aastal vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu kodanikualgatuse määruse kohaldamisest on Euroopa Komisjonile esitatud neli algatust, mis kõik on olnud edukad. Minister sõnas, et mehhanismi eesmärk on suurendada demokraatlikku legitiimsust Euroopa Liidu riikides. Sellel eesmärgil võttis ka Riigikogu 2013. aastal vastu vastava määruse rakendamise seaduse. Eestis on analoogne institutsioon kollektiivsete pöördumiste näol. Euroopa Komisjon esitas septembris 2017 demokraatiapaketi raames Euroopa kodanikualgatuse määruse ettepaneku, mis oli ajendatud vajadusest suurendada kodanike võimalust osaleda Euroopa Liidu demokraatlikus elus. Eelnõuga nähakse ette kodanikualgatuse tahteavalduse allkirjastamise vanuse alammäära langetamine 18. eluaastast 16. eluaastani, nagu minister ka siin täna rõhutas. Raivo Aeg mainis, et liikmesriikidel ei ole tegelikult kohustust vanusepiiri alandada, küll aga on neil kohustus seda ettepanekut parlamendis arutada. Vanusepiiri madalamale toomist on Eestis ka varem arutatud, näiteks Euroopa Liidu nõukogu eesistumise ajal arutati Euroopa Parlamendi valimisel osalevate inimeste vanusepiiri alandamist 18. eluaastast 16. eluaastale. Tookord leidis see idee ka Vabariigi Valitsuse toetuse.

Kalle Grünthal uuris, kas soov alandada vanusepiiri võib olla ajendatud sellest, et on märgatud, et laste kasutamine teistsuguste ideoloogiate läbisurumiseks ühiskonnas on väga edukas. Mariko Jõeorg-Jurtšenko vastas, et määruse muutmise peamise ajendi tingis vahepealse rakenduspraktika analüüs ja kitsaskohtade esiletoomine. Sellest lähtudes otsustas Euroopa Komisjon, et meetme efektiivsemaks muutmiseks on vaja seda lihtsustada ja abistada igal moel kodanikualgatuse korraldajate rühmi. Paul Puustusmaa sõnas, et Siseministeeriumi määramine riigisiseseks kontaktpunktiks kodanikualgatuse abistamiseks on täiesti mõistlik idee, kuid vanusepiiri alandamine on küsitava väärtusega. Tema hinnangul ei ole laste kaasamine poliitikasse hea mõte, kuivõrd lapsed ei ole piisavalt küpsed otsustamiseks enda eest, last on ka kergem sütitada ja poliitiliselt mõjutada. Puustusmaa sõnul tekib oht laste ärakasutamiseks negatiivsete ideoloogiate tutvustamisel ja tema on laste poliitikasse kaasamise vastu. Oudekki Loone sõnas, et tema hinnangul ei ole 16-aastane inimene enam laps ja seda tõestab ka 16-aastaste noorte õigus osaleda kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel. Oudekki Loone hinnangul näitab seda, et 16-aastane noor ei ole mõjutatav, asjaolu, et 16-aastane noor ei ole siiani kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel ka väga aktiivne olnud. Oudekki Loone nentis, et kodanikualgatus ei ole päriselt võrreldav valimisega, kuivõrd kodanikualgatus on võimalik luua ka selliselt, et see puudutab otseselt vaid noori. Seega on kodanikualgatus kitsam valimisõigusest tervikuna. Oudekki Loone ütles, et ei näe vanusepiiri alandamises tingimata probleemi, kuivõrd 16-aastane inimene on läbinud kodanikuõpetuse ning oskab ja tahab tihti kaasa rääkida ka ühiskonna kitsaskohti puudutavatel teemadel.

Oudekki Loone küsis, miks soovitakse riigi kontaktpunktiks määrata Siseministeerium. Raivo Aeg selgitas, et kuivõrd Siseministeerium on siiani kodanikualgatajaid aidanud ja omandanud selles valdkonnas kompetentsuse, siis oleks õige anda ka see kohustus ministeeriumile. Aeg sõnas veel, et ei pea kartma, et Eestist saaks pärast muudatuse tegemist kodanikualgatuses aktiivne riik, kuivõrd siiani ei ole Euroopa Liidu seaduste korrigeerimiseks kodanikualgatusi massiliselt esitatud. Minister märkis, et eelnõu esitati Eesti Noorteühenduste Liidule, kellelt saadi ka heakskiit.

Komisjon otsustas teha ettepaneku võtta see eelnõu täiskogu päevakorda 22. oktoobriks. Samuti otsustati eelnõu esimene lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute

tähtajaks kümme tööpäeva, seega 5. november 2019 kell 17.15, ning määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni esimees Paul Puustusmaa. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

11:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, ka teie sõnavõtt oli nii täiuslik, et küsimusi teile ei ole. Kas Riigikogu liikmetel või fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 74 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 5. novembri kell 17.15.

---

5. 11:24 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) esimene lugemine

11:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 76 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks rahandusminister Martin Helme.

11:24 Rahandusminister Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Head Riigikogu liikmed! Tulen teie ette käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõuga 76 ja annan teile lühikese ülevaate, mida me muuta tahame.

Eelnõuga kavandatud muudatused on seotud 2020. aasta 1. jaanuarist jõustuvate käibemaksudirektiivi muudatustega, mis oma olemuselt on järgmised. Esiteks kehtestatakse maksustamisreeglid nõudmiseni varule. Ettevõtjale on see lihtsustus. Nõudmiseni varu on selline kaup, mille müüja toimetab teise liikmesriigi lattu ootele, kuni ostja selle kauba laost välja ostab. Kuni kauba ostjale üleandmiseni on kaup müüja omandis. Kehtiva korra kohaselt tuleb kauba müüjal teises liikmesriigis registreerida ennast käibemaksukohuslasena ja deklareerida selles teises riigis kauba müük siseriikliku müügina. Nüüd pakutud muudatuse kohaselt kauba müüjale teises liikmesriigis maksukohustust ei teki. Kauba müük deklareeritakse ja maksustatakse müüja asukohariigis, näiteks meie puhul Eestis, ühendusesisese käibena ehk nullprotsendilise käibemaksumääraga. Teises liikmesriigis tal sellise tehingu registreerimise või aruandluse kohustust ei teki.

Teiseks tahame muuta aheltehingute maksukäsitlust. Aheltehingute korral on tegemist sama kauba järjestikuste võõrandamistega ehk tehinguahelaga, kusjuures kaup toimetatakse otse esimeselt võõrandajalt teise liikmesriiki kauba viimasele soetajale. Tehingute ahelas on 0%-lise määraga maksustatav see tehing, mille käigus toimub kauba toimetamine teise liikmesriiki. Ülejäänud tehingud ahelas on käsitletavad siseriikliku käibena. Direktiivi muudatuse eesmärk on liikmesriikides aheltehingute maksustamispraktikate ühtlustamine, mis on praegu erinev ja seetõttu võib kaasneda tehingute topeltmaksustamine või maksustamata jätmine.

Kui on küsimusi, hea meelega vastan.

11:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Teile küsimusi ei ole. Lugupeetud minister, aitäh! Ma palun nüüd kaasettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka.

11:27 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 76 esimeseks lugemiseks ettevalmistamisel k.a 8. oktoobril. Rahandusminister Martin Helme tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu ning märkis, et käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu tuleneb direktiivist. Komisjoni liikmed esitasid küsimusi, millele nad said ka vastuseid. Komisjon tegi kolm konsensulikku otsust: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 22. oktoobriks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva, st 5. november kell 17.15, ja määrata ettekandjaks eeskõneleja. Aitäh!

11:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Ka teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Sellega on eelnõu 76 esimene lugemine lõpetatud ja määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 5. novembri kell 17.15.

---

6. 11:28 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) esimene lugemine

11:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 80 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks rahandusminister Martin Helme. Loodetavasti ta kohe saabub. Me ei võta vaheaega sellepärast, et minister on operatiivselt kohal, ta on kõik vajalikud vahetoimingud ära teinud. Eelnõu 80. Palun!

11:29 Rahandusminister Martin Helme

80 SE on alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Esitatud eelnõuga langetatakse sigarettide 2020. aastaks planeeritud 10%-line aktsiisitõus 5% peale. Ehk sisuliselt tehakse väiksem tõus kui plaanitud, et vähendada hinnaerinevusest tulenevat survet piirikaubandusele Läti suunal. Ühtlasi nähakse ette 5%-lised aktsiisitõusud aastateks 2021–2023. Aktsiisitõusudega järgitakse üldist eesmärki tõsta aktsiisi kooskõlas elanikkonna sissetulekute kasvuga, mis on oluline tervisekaitse seisukohast. Sigarettide aktsiisitõusu langetamise tulemusena väheneb järgmisel aastal aktsiisi- ja käibemaksutulu tubakatoodetelt hinnanguliselt umbes 6 miljonit eurot. Samas, edaspidi tulude vähenemist ei toimu ja 2022. aastal laekub juba lisaks 7 miljonit eurot. Sigarettide hind kallineb järgmisel aastal 4,09 eurolt 4,27 eurole paki kohta.

Olulise muudatusena suurendatakse väikeõlletootjate tootmismahu piiri praeguselt 0,6 miljonilt liitrit 1,5 miljonile liitriks. Käesoleval aastal on Eestis konkreetselt üks ettevõtja, käsitööpruulija, ületanud selle seaduses ettenähtud väiketootja tootmismahu piiri. Järgmisel aastal on oodata veel ettevõtjaid, kes seda piiri ületavad. Muudatus on ettevõtjatele oluline pikemaajaliste investeerimisplaanide tegemiseks. Kuna väikeõlletootjate tootmismahu kasv tuleb suures osas ekspordi arvel, siis järgmise aasta aktsiisitulusid nimetatud muudatus märkimisväärselt ei mõjuta.

Lisaks täpsustatakse aktsiisikauba maksumärgistamise põhimõtteid, välistamaks maksustamata kauba ladustamist väljaspool aktsiisiladu. Kuna alternatiivsed tubakatooted ei kuulu Euroopa Liidus kohustuslikus korras aktsiisiga maksustamisele, nõutakse parema järelevalve eesmärgil nende maksumärgistamist aktsiisilaos. Tehnilise iseloomuga muudatus hõlmab kuumutatavat tubakatoode. Sigarettide ja suitsetamistubaka mõistes jäetakse ära viide kuumutatavale tubakatootele, kuna nende käitlejad ei pea õigeks toodete klassifitseerimist suitsetatavate tubakatoodetena. Kuumutatavad tubakatooted on kavas aktsiisiseaduses täpsemalt defineerida, kui muudetakse tubakaaktsiisi valdkonna vastavat direktiivi üldiselt. Seniks piisab meile aktsiisiseaduses lisasättest, mille alusel kohaldatakse tubakatoodele, mis on mõeldud tarbimiseks kuumutamise teel, suitsetamistubaka kohta sätestatud. Täna tähelepanu eest! Olen meelsasti valmis vastama küsimustele.

11:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on tõepoolest ka küsimusi. Tarmo Kruusimäe, palun!

11:33 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Kas te peate õigeks eelmise aasta 1. juulist rakendunud 2000%-list tubakaaktsiisiga koormamist e-vedelike suhtes? Kas ministerium on leidnud, et see ei ole toonud oodatud tulu, vaid on süvendanud musta turgu ja piirikaubandust?

11:33 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Kõnealune eelnõu muidugi e-vedelikega ei tegele. Mul ei ole siin praegu selliseid arvutusi pakkuda ja mul on tunne, et konkreetse aktsiisitulu liigi kohta niisugust hinnangut või analüüsi meil tehtud ei ole. Ma võin öelda seda, et see e-vedelike osa moodustab väga väikese osa aktsiisituludest, ja arvan, et see n-ö riigieelarveline mõju on ülimalt väike nii või teisiti. Aga sellega olen nõus, et me peame väga tähelepanelikult jälgima piirikaubanduse riske ja kui need realiseeruvad, siis tuleb ka adekvaatselt kiiresti reageerida.

11:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Kruusimäe, palun!

11:34 Tarmo Kruusimäe

Täna! Hea ettekandja! Rahandusministeeriumi seisukohale, mis puudutab e-vedelike ühetaolist ja laiapõhjalist maksustamist, oli selline õigustus, et kuna nikotiinivabade toodetega lahjendatakse nikotiini sisaldavaid tooteid, mis teoreetiliselt tähendab seda, et me maksustaksime alkoholiaktsiisiga toonikut, limonaadi, mahla ja mida kõike veel, millega on võimalik alkoholi lahjendada. Kas te olete jätkuvalt selle seisukoha juures, et see on mõistlik, või toetaksite nikotiinipõhist maksustamist?

11:35 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Üldiselt ma arvasin, et see arutelu meil siin tuleb seoses selle eelnõuga. Rõhutan veel kord: see eelnõu ei käsitle neid teemasid. Ja selle, ütleme, arutelu vedaja ei ole tegelikult mitte Rahandusministeerium, vaid Sotsiaalministeerium, kes on ka neid ettepanekuid teinud. Esiteks, see eelnõu ei puuduta üldse neid teemasid. Ja see vaidlus, kuidas e-vedelikke, maitse-lõhnaaineid ja ka kuumutatavate toodete maitse-lõhnaaineid käsitleda ja maksustada, on oluliselt suurem. Ma jätan siinkohal seisukoha võtmata, sest ma arvan, et see vaidlus ei ole meil lõpuni vaieldud ei erakonna sees ega ka koalitsiooni sees. See eelnõu seda ei puuduta.

11:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kaido Höövelson, palun!

11:36 Kaido Höövelson

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Minul on küsimus tegelikult selle kohta, et me räägime küll tubakast ja alkoholist, aga eks me kõik teame, et väga laialdaselt on levinud ka selline asi nagu mokatubakas. Kas on plaanis ühel hetkel see legaliseerida ja seda ka maksustada?

11:36 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! No kui olla hästi aus, siis ta ei tohiks olla kuidagi Eestis laialt levinud, sest ta ei ole Eestis lubatud. Euroopas on vist, kui ma õigesti mäletan, üks erand, see on Rootsi. Üheski teises riigis ei ole lubatud seda kasutada. Kas see on mõistlik või mitte? Ma arvan, et see on põhimõtteline poliitiline vaidlus. Eks ta tervist kahjustav toode on nii nagu kõik need teised aktsiisiga maksustatavad asjad. Mina kui põhimõtteliselt mittersuitsetaja ei oska arvata, kui palju kasulikum või kahjulikum võib olla mokatubakas võrreldes mingite muude tubakatoodetega. Ma ei näe praegu ka valitsuses mingit huvi või soovi seda teemat avada.

11:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Rohkem küsimusi teile ei ole. Ja nüüd palun kaasettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka.

11:37 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 80 oma 8. oktoobri istungil. Kutsutud oli rahandusminister Martin Helme, Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist Heidi Vessel ja fiskaalpoliitika osakonna analüütik Kadri Klaos. Rahandusminister Martin Helme tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu ning rahanduskomisjoni liikmed esitasid küsimusi, millele nad

said ka vastuseid.

Komisjon tegi kolm konsensuslikku otsust: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 22. oktoobriks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva, st 5. november kell 17.15, ja määrata ettekandjaks eeskõneleja. Aitäh!

11:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soove ei ole. Sellega on eelnõu 80 esimene lugemine lõpetatud. Määrان muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 5. novembri kell 17.15.

---

7. 11:39 Kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (59 SE) esimene lugemine

11:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 59 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks rahandusminister Martin Helme.

11:39 Rahandusminister Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Head rahvasaadikud! Toon teie ette kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis tegeleb eripensionidega. Eelnõu eesmärk on seoses üleminekuga tegevuspõhisele eelarvele koondada kõikide eripensionide ja prokuröri töövõimehüvitise riigieelarvelised vahendid ühe programmina Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse, kus asub eripensionide ja prokuröri töövõimehüvitise igakuine väljamaksja ehk teenuseosutaja Sotsiaalkindlustusamet. Alates 2020. aasta riigieelarvest kajastatakse kõikide eripensionide ja prokuröri töövõimehüvitise igal aastal väljamakstavad vahendid üksnes Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarves ja tema tööprotsessides. Eripension ja prokuröri töövõimehüvitis kõnesolevas eelnõus tähistab riigieelarve muudest vahenditest makstavat osa, mida isikule makstakse lisaks talle riikliku pensionikindlustuse vahenditest makstavale ja sõltumata sellest, kuidas see vastavas eriseaduses on nimetatud.

Eelnõuga muudetakse kaitseväeteenistuse seadust, kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seadust, kohtute seadust, prokuratuuriseadust, Riigikontrolli seadust, töövõimetoetuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadust ning õiguskantsleri seadust. Regulatsioon muutub selliselt, et jäetakse välja kohustus planeerida väljamakstavaid eripensioneid ja prokuröri töövõimehüvitist konkreetse riigiasutuse eelarves. Võimaluse selleks annabki üleminek tegevuspõhisele eelarvele, mis toimub kõikide ministeeriumide valitsemisalas alates 2020. aasta 1. jaanuarist. Edaspidi planeerib eripensionide ja prokuröri töövõimehüvitise eelarvet ainult Sotsiaalministeerium.

Personaliarvestusel põhineva eeltöö selleks teeb ära Riigi Tugiteenuste Keskus, üksnes Kaitseministeeriumi valitsemisala teeb oma eripensionide kohta selle arvestuse ise, andmete töötluste kehtestatud erinõuete tõttu, ja edastab vastavad koondandmed Riigi Tugiteenuste Keskusele. RTK omakorda esitab kõik andmed Sotsiaalministeeriumile, kes planeerib väljamaksmiseks vajalikud vahendid riigieelarvesse. Seega mõjutab eripensionide ja riigiprokuröri töövõimehüvitise regulatsiooni muutmine üksnes eri riigiasutuste tööülesandeid, see ei mõjuta eripensionit ega ka prokuröri töövõimehüvitist saava isiku õigusi ega suhteid riigiasutustega. Samuti ei muudeta varasemaid, veel jõustumata eripensionide ja prokuröri töövõimehüvitise kohta käivaid õigusakte.

Tegevuspõhisele eelarvele üleminek võimaldab muuta eelarve ettevalmistamisega ja täitmisega seotud tööprotsesse eripensionide ja prokuröri töövõimehüvitisega seoses efektiivsemaks, asendades senise vahendite dubleeriva planeerimise nende kohese planeerimisega. Sotsiaalkindlustusamet kui teenuseosutaja hoiab selle enda eelarves ja edaspidi ei toimu nende asutuste vahel eelarvelisi siirdeid. Selle tulemusena muutub eelarve ja aruandlus läbipaistvamaks ning sellega seotud arvestamine lihtsamaks. Muudatused ei too kaasa riigiasutuste ametikohtade ümberpaigutamist, vaid iga asutuse siseste tööülesannete ümberkorraldamist. Riigieelarve vaates on muudatus seotud üksnes praegu eelarvepositsioonis hõlmatud kuludega eelarveaastal väljamakstavate ehk siis nende arvestuslike

eripensionidega. Eelarveaasta väljateenitud uue eripensioni kohustused hõlmatakse riigieelarvega koos ülejäänud pensioniliikidega hiljemalt 2022. aasta riigieelarves.

Eelnõuga kavandatud muudatused jõustuvad üldjuhul alates 2020. aasta riigieelarvest. Et eriseaduste muutmisel on arvesse võetud ka nende sätete plaanitud jõustumisaega, siis jõustub prokuratuuriseadusega seotud regulatsioon 2021. aasta 1. juulist. Praegu kõik. Kui on küsimusi, siis vastan. Aitäh!

11:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Tõepoolest teile on küsimusi. Leo Kunnas, palun!

11:44 Leo Kunnas

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Minu küsimus on väga lühike. Kas nüüd uue korra järgi edaspidi jäävad Kaitseväge pensionid kaitsekulutuste hulka või mitte?

11:44 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Kaks asja täpsustan üle. Riigieelarve mõttes ei muutu midagi. Eripensionide mõttes ei muutu midagi, ükski pension ei muutu suuremaks ega väiksemaks, seda see eelnõu üldse ei puuduta. Põhimõtteliselt puudutab see eelnõu seda, kes välja arvutab ja kes välja maksab. Küsimuse, kas Kaitseväge eripensionid jäävad meie n-ö 2% SKT hulka, vastus on: jah, jäävad küll. Sest nii või teisiti selle 2% kokkuarvutamisel ei vaadata mitte ainult Kaitseministeeriumi eelarvet, vaid vaadatakse neid üldiseid kuluklassifikatsioone, mille NATO on paika pannud, nii või teisiti, ja see ei pruugi üldse olla seotud Kaitseministeeriumiga.

11:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nüüd ma palun kaasettekandjaks sotsiaalkomisjoni liikme Urmas Espenbergi. Juhataja vaheaeg viis minutit.

V a h e a e g

11:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun kolleegidelt vabandust, et istung ei ole nii kiiresti ja sujuvalt laabunud, aga nüüd me saame jätkata. Urmas Espenberg, palun kaasettekandjaks! Eelnõu on 59.

11:50 Urmas Espenberg

Jah, asjad läksid natukene kiiremini. Aga kordan üle lühidalt selle seaduse mõtte. Eelnõu eesmärk on korrastada ja ühtlustada eripensionide riigieelarvelist planeerimist. Muudetavates seadustes jäetakse kehtima ainult üldine säte, et eripensionid planeeritakse ja makstakse välja riigieelarvest. Muudatus ei mõjuta ühegi eripensioni ega prokuröri töövõimehüvitise sisulisi asjaolusid. Kuna eelnõu oli valdavalt tehnilis-organisatoorse iseloomuga, puudus ka komisjonis vajadus suuremat sorti sisuliseks aruteluks. Pealegi on tegemist 2020. aasta riigieelarvega seonduva eelnõuga.

Annan teile ülevaate 8. oktoobril toimunud sotsiaalkomisjoni istungist protokoll nr 19 alusel. Riigikogu sotsiaalkomisjon – koosseisus esimees Tõnis Mölder, liikmed Urmas Espenberg, Hele Everaus, Liina Kersna, Tarmo Kruusimäe Priit Sibula asendusliikmena, Signe Riisalo, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, puudus Helmen Kütt – vaatas eelnõu läbi oma 8. oktoobri istungil 3. päevakorrapunktina, kus sellest tegi ettekande rahandusminister Martin Helme. Kohal oli ka Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Üllar Kaljumäe. Mina küsisin ministri käest erusõjaväelaste eripensionide väljamaksete suuruse ja nende saajate õiguse muutumise kohta. Minister vastas, et eripensionide sisu midagi ei muutu, nende määramine jääb endiselt Kaitseministeeriumi pädevusse, kuid väljamakseid planeeritakse edaspidi läbi riigieelarve ja väljamaksjaks jääb Sotsiaalkindlustusamet.

Kuna ei juhtivkomisjon ega ükski fraktsioon ei teinud ettepanekut eelnõu tagasilükkamiseks, siis otsustas komisjon teha ettepaneku saata eelnõu esimesele lugemisele ja soovitas selle lõpetamist ilma hääletamiseta. Komisjon toetas seadusest tulenevat kümne tööpäeva pikkust tähtaega muudatusettepanekute tegemiseks. Tehti ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 22. oktoobriks ja määrata ettekandjaks siinseisja. Kõik komisjoni otsused olid konsensuslikud. Protokollis Terle Kask.

11:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 59 esimene lugemine on lõpetatud. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 5. novembri kell 17.15.

---

8. 11:53 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (36 SE) esimene lugemine

11:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase viimase päevakorrapunkti juurde. Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 36 esimene lugemine. Ettekandjaks palun Riigikogu liikme Kaja Kallase.

11:53 Kaja Kallas

Hea eesistuja! Head kolleegid! Eesti Reformierakonna fraktsioon teeb ettepaneku täiendada Riigikogu töö- ja kodukorra seadust §-ga 156¹. See täiendus toob Riigikogu praktikasse Vabariigi Valitsuse liikmete regulaarsed kuulamised, mille käigus antakse süsteemne ülevaade ministrite vastutusalas toimuvast. Mis on selle ettepaneku mõte? Riigikogul ja valitsusel on ühine kohustus ja ühine vastutus Eesti Vabariigi eest. Me oleme ühe ja sama medali kaks erinevat poolt, kuigi meie rollid on täiesti erinevad. Meie rollid peavad olema tasakaalus ja omavahel seotud. Riigikogul on peale seadusandja rolli ka kõrgeima järelevalvaja roll valitsuse töö üle. Paraku on Riigikogul praegu aga üsna lünklik ja mõnikord lausa juhuslik ülevaade täitevvoimu tööst. Üksikud ministrid tulevad meie ette, näiteks rahandusminister tuleb riigieelarvega ja välisminister tuleb välispoliitika arengukavaga. Üksikud ministrid esinevad küll Riigikogu ees regulaarsete ülevaadetega, teised ministrid aga satuvad vaatluse alla kas seoses arupärimiste või koguni kriisiilmingutega, vahel ka seadusandlike ettepanekutega. Meie esitatud ettepanek muudaks vastutusalade kohta ülevaadete saamise terviklikumaks ja süstemaatilisemaks. Ministritele on see omakorda võimalus oma poliitikasuundi selgitada ja neile toetust saada. Riigikogule annab meie ettepaneku rakendamine võimaluse tõrjuda süüdistusi kummitempliks olemises, samuti riigivalitsemises kaasa rääkida. Lõpetan, tsiteerides klassikuid: see on väga hea eelnõu. Head kolleegid, palun toetage! Aitäh!

11:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Peeter Ernits, palun!

11:56 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Minu meelest suurepärane eelnõu, aga siin on mõned nüansid. Ministrid käivad siin pidevalt meile vastamas, aga minu küsimus on see, et miks võib Riigikogu liige esitada ainult ühe küsimuse, kui on valdkonna ülevaade, miks ei võiks olla näiteks kaks küsimust. Kas ei peaks ka mõned muud kõrged riigiametnikud, no näiteks kaitsepolitsei juht vms, andma siin oma tegevusest ülevaadet?

11:57 Kaja Kallas

Aitäh küsimuste eest! Ma alustan viimasest. Paljud kõrgemate institutsioonide esindajad juba käivad siin, näiteks õiguskantsler ja Eesti Panga president, iga-aastaste ülevaadetega. Ma arvan, et seda ei saaks kindlasti rakendada kõikide ametkondade esindajatele, sest näiteks kaitsepolitsei töö võib väga palju olla seotud asjadega, millest ei saa nii avalikult rääkida. Suures saalis toimuv on teatavasti avalik kõigile kuulajatele. Meil on komisjonides ka mitmesuguseid kuulamisformaate ametkonna esindajatele, nii kuulame näiteks peaprokuröri õiguskomisjonis, ja kindlasti saavad kõik komisjonid kutsuda ametnikke endale ülevaateid tegema. Meie eelnõu puudutab ainult ministreid. Tulles teie esimese küsimuse juurde, et miks ei võiks olla kahte küsimust, siis meie pakkusime välja, et oleks üks küsimus, aga te saate teha muudatusettepaneku, et oleks rohkem küsmusi.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalle Grünthal, palun!

11:58 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Austatud ettekandja! Teie esitatud eelnõu oli arutlusel ka põhiseaduskomisjonis ja seda tutvustas Riigikogu liige Siim Kallas. Ma viitasin seal mõningatele normitehnilistele puudustele eelnõus, näiteks teatud tegevused on üksteise suhtes vastukäivad. Kuidas teie hindate, kas selles eelnõus on normitehnilisi vastuolusid või mitte?

11:59 Kaja Kallas

Kui te oleksite oma küsimuses täpsustanud seda normitehnilist vastuolu, mida te silmas peate, siis ma võib-olla oskaksin täpsemalt kommenteerida. Iseenesest on see eelnõu väga lihtsa ülesehitusega, kirjutatud lihtsa tekstina. Alati on keerulisem kirjutada lihtsat teksti kui keerulist. Võib-olla te täpsustate oma küsimust, siis ma saan täpsemalt vastata.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Siiski on. Kalle Grünthal, palun!

11:59 Kalle Grünthal

Ma siis täpsustan oma küsimust, kui lubate. Kõigepealt on esimeses lõikes sõnastus "Vabariigi Valitsuse liige esitab kord aastas Riigikogu istungil ülevaate", teises lõikes on aga teie sõnastatud eelnõus "Ülevaatega esineda sooviv ...". Tähendab, siin on üks lause nagu kohustuslikus vormis ja teine sellises vabatahtlikkuse vormis.

12:00 Kaja Kallas

Aitäh! Siin ei ole normitehnilist vastuolu, sest lõige 2 räägib sellest, et seda aega saab valida minister ehk valitsuse liige. Juhul, kui talle see aeg sobib, siis ta esitab taotluse. Ehk siis esimene lõige räägib sellest, et ministril on kohustus tulla Riigikogu ette selle ülevaatega esinema, ja teine lõige räägib sellest, kuidas see siis välja näeb. Mitte Riigikogu ei esita kutset, vaid Vabariigi Valitsuse liige esitab oma soovi tulla ettekandega, nii et ta mahuks selle aasta sisse ja saaks tulla sellel ajal, mis talle parasjagu sobib. Ilmselt siis juhatus võtab selle menetlusse ja määrab sobiva aja. Nii et ma ei näe siin normitehnilist vastuolu.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Nüüd tõepoolest teile rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandjaks põhiseaduskomisjoni aseesimehe Lauri Läänemetsa.

12:01 Lauri Läänemets

Lugupeetud kolleegid! Põhiseaduskomisjonis arutati seda eelnõu. Arutelu oli väga lühike, sest eelnõu ise on ka väga lühike ja kõigile arusaadav. Peamine sisuline küsimus, mis komisjonis tõstati, oligi seesama, mille kohta Kalle Grünthal just äsja küsis. Eelnõu esitaja vastas, et kui seal tõesti peaks olema mõni normitehniline probleem, siis on kindlasti võimalik sõnastust lihvida. Selle vastusega jäi komisjon rahule. Põhiseaduskomisjon toetas konsensuslikult selle eelnõu esimese lugemise lõpetamist ja tegi ettepaneku anda muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, seega tähtpäev on 5. november.

12:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 36 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 5. novembri kell 17.15.

Aitäh, head kolleegid! Tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.02.